

humanam vitam bonum ratio collegit compleri, tanto etiam di-
vidi hæc constitutoria nostræ vitæ magnum quid malum perfici-
cit ac perniciosum [sic]. Tua vero beatitudo ecclesiæ prestans
rebus competenter satagere copulare utraque velut hoc etiam
5 per prudentissimos legatos tuæ Sanctitatis pure cognovimus
quibus potestatem de inter nos familiarissimæ unionis conve-
nientiis libere tradidit et per huiusmodi laudabile principium
omne complevit. Quia igitur et nostra pietas e vestigio sequens
tuam Sanctitatem sua subintulit ad expletionem huiusmodi
10 salutaris studii, sicut etiam per tuos prudentissimos discipulos le-
gatos, et per eum eis missos illustres viros ex imperio nostro,
restat utique tuam quoque precelsam beatitudinem, que cæpit
huiusmodi cæptum, finem quoque ponere cæptui competentem.
Si vero corporaliter quoque nos uniri et ad ecclesiarum unio-
nem sicut possibile est collaborare, ac perficere hanc pacis
15 largitor velit, sit hoc quoque divinæ pietatis maximum bene-
ficiū.

Valeat secundum animam simul et corpus tua pretiositas
et pro nostra pietate ferventius oret. † Missa ab a deo custo-
dita civitate mense aprili quartæ indictionis.

5*

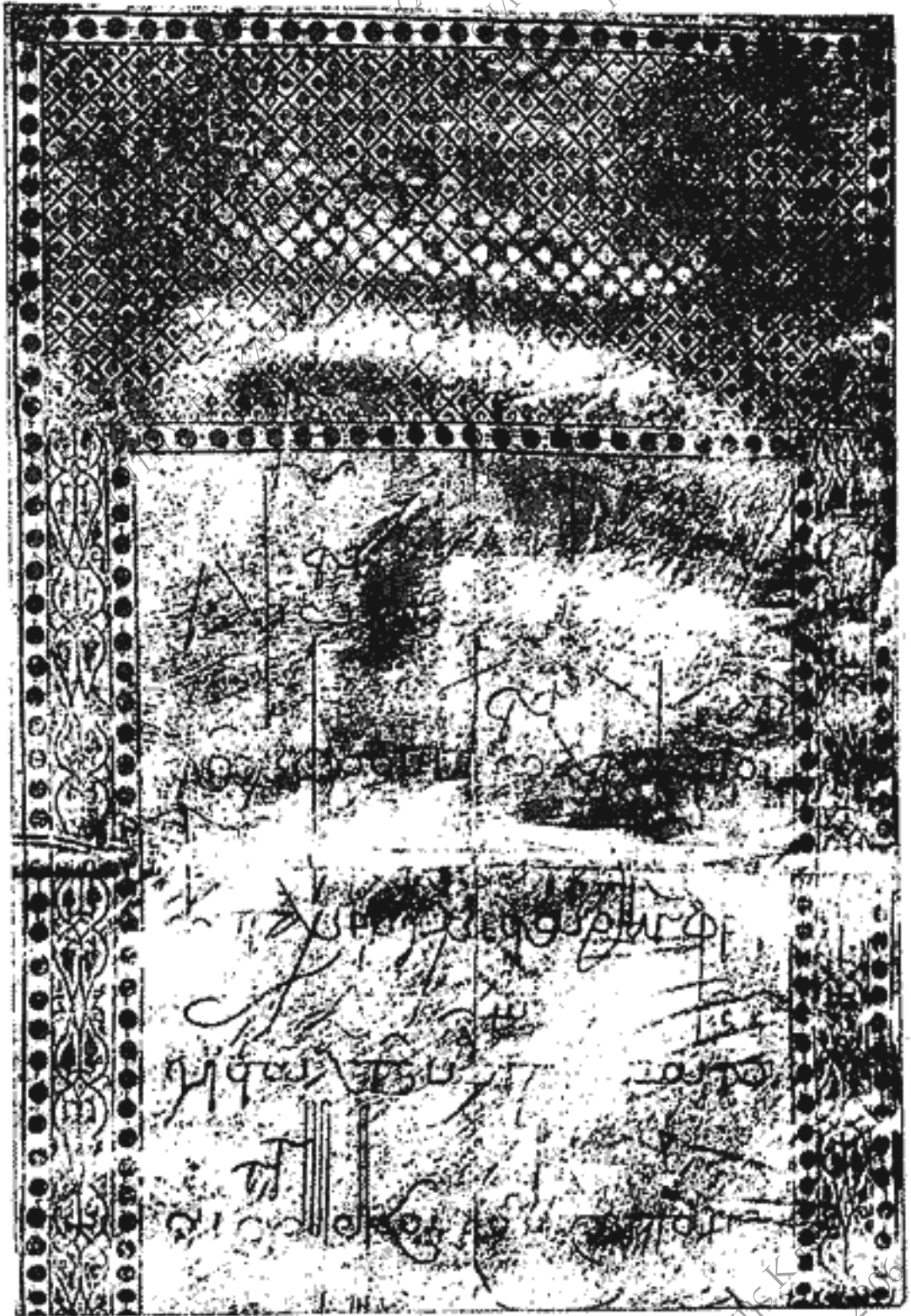
1^{ov} Ἀγιώτατε πάπα τὸ μετὰ | τῶν φρονιμωτάτων ἀποκρισιαρίων |
τοῦ πανευγενεστάτου ῥηγῶς Φραγγίας σταλὲν τῇ βασιλείᾳ μου
γράμμα τῆς σῆς | ἀγιότητος διεκομίσθη καὶ ὑπανεγνώσθη αὐτῇ
ὅπερ ἐδήλου | περὶ τοῦ ῥηθέντος πανευγε|στάτου ῥηγῶς Φραγγίας
5 ὅτι ἐκίνη|σε μετὰ καὶ ἐτέρων ἐνδόξων οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, εἰς τὴν
2^{ov} ὁδὸν τοῦ θεοῦ, δι' ἐκδι|κῆσιν τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὸ κατα-

* Περιγραφή μήκους 4,13, πλάτους 0,38. Σόγκεται ἐξ ὀκτῶ τεμαχίων ἀνί-
σου μήκους. Ἐν ἀρχῇ ἐπιτίτλον κυανοῦ καὶ χρυσοῦ, ἐπ' ἑσῆς δ' ὅλη ἡ ᾠα διά-
κομος διὰ κοσμήματος κυανοῦ καὶ χρυσοῦ. Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,06.
Ἰσογεγραμμέναι δὲν ὑπάρχουσι, τὸ δὲ η τῆς δοτικῆς ἔχει τὸ σχῆμα s. Καφα-
λακα γράμματα λείπουσι. Τὰ γράμματα ἀμέσως κάτωθεν χαραγμάτων, σχεδὸν
ἐφαπτόμενα αὐτῶν, χαραγμένα δὲ κάτωθεν ὑπάρχουσι καὶ χάριν τῆς ᾠας καὶ τοῦ
ἐπιτίτλου. Τινὰ γράμματα καὶ τινες τόνοι διακπερεῖς διὰ δύο τεμαχίων. Ὅπισθεν
ἐπὶ τῶν κολλήσεων τῶν τεμαχίων οὐδὲν εἶνα γεγραμμένον.

Ἅπισθεν χειρὶ τοῦ ις' αἰῶνος 2 133 *Exortatur Imperator Græcorum Eccle-*



ΧΡΥΣΟΥΝ ΓΡΑΜΜΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ (1126) ΕΝ ΤΩ ΑΡΧΕΙΩ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ
(Κόλλα πέμπτη)



ΧΡΥΣΟΥΝ ΓΡΑΜΜΑ ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΜΝΗΝΟΥ (1178) ΕΝ ΤΩ ΑΡΧΕΙΩ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ
(Κόλλα πρώτη)

Ε. ΠΑΤΙΣ Κ.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σχεθῆναι | τὴν Ἐδεσσαν παρὰ τῶν ἀθέων ἐχθρῶν τοῦ θεοῦ ἀνα-
 μχθοῦσα οὖν ἡ βασιλεία | μου τὴν τοιαύτην συγκλίνησιν, μεγάλως
 αὐτὴν ἀπεδέξατο· ὡς εἰς ὠφέλειαν τῶν || Χριστιανῶν γενησομένην· 3ον
 καὶ | κατάπτωσιν καὶ ἀφανισμόν | τῶν ἀθέων ἐχθρῶν τοῦ θεοῦ καὶ
 ἐτοίμη | ἐστὶ καὶ ἡ βασιλεία μου εἰς τὸ ἀποδέξασθαι τούτους καλῶς· 5
 καὶ | πόρους αὐτοῖς εὐτρεπίσαι | καὶ πανηγύρια· πλὴν θέλει καὶ ἡ
 βασιλεία μου || ἵνα καὶ ἐκείνοι τὰ εἰς τιμὴν | ταύτης ποιήσωσι, καθὼς 4ον
 ἐποίησαν καὶ οἱ προδιελθόντες | Φράγγοι, εἰς τὸν ἐν βασιλευσιν | ἀοί-
 διμον πάππον τῆς | βασιλείας μου· ἀγωνισθήτω οὖν | πρὸς τοῦτο καὶ
 ἡ ἀγιωσύνη σου· | ὡς ἔλη θεοῦ χάριτι χρηματίζουσα τοῦ θελήματος 10
 τοῦ || θεοῦ· ἡ δὲ βασιλεία μου σφόδρα | ἐθαύμαζε, πῶς μέχρι τοῦ νῦν 5ον
 | οὐκ ἀπέστειλε ἀποκρισιάρχους | πρὸς αὐτὴν ἡ ἀγιωσύνη σου· καὶ
 περὶ | τῶν θεοπαρόχων αὐτῆς ὑγειῶν | τῆ βασιλεία μου [οὐκ] ἔγραψε·
 μεγάλην | γὰρ πρὸς αὐτὴν ἡ βασιλεία μου πίστιν καὶ | διαθέσιν κέκτη-
 ται· διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν αὐτῇ τῶν ἀρετῶν | κοσμιότητα· ἡ δὲ ἅγια 15
 εὐχὴ τῆς || ἀγιωσύνης σου, χαρισθεῖη | τῆ βασιλεία μου· ἔρρωσο ἀγιώ- 6ον
 τατε πάπα. | (ἐρυθρὰ) † μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος θ' †

(Κατωτέρω χρυσᾶ) † ἀπελύθη ἀπὸ τῆς θεοφρουρήτου μεγαλοπό-
 λεως μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος θ' †

(Ὅπισθεν χρυσοῖς γράμμασι κεφαλαίοις, πλὴν τῶν λέξεων
 Ῥωμαίων ὁ Κομνηνός, μετὰ τινων συμπτώξεων καὶ ἐπιτιμή-
 σεων).

Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστός	Πρὸς τὸν ἀγιώτατον
βασιλεὺς πορφυρογέννητος ἀναξ	πάπαν
ὕψηλός κραταῖός αὐγούστος καὶ αὐτοκράτωρ	
Ῥωμαίων ὁ Κομνηνός.	

(Ἐπιτεταὶ συγχρόνοις μικροῖς χρυσοῖς γράμμασιν ἢ λατινικῇ
 ὑπογραφῇ ἤδη).

† Manuel in XPO Deo fidelis Rex Porphyrogenitus altus.

*siam. ut Regem Francie inducat ad debite reverendum sibi dum gueret cum trans-
 eunido Soldanum devinct Edessam ad infidelibus liberando. A 68.*

Ἄλλη χειρὶ· *Gregorum imperator Summo Pontifici Honorio auxilium spondet
 pro Rege Francorum profecto ad recuper. Edessam.*

Ἄλλη χειρὶ· 1176

Ἄλλη χειρὶ· Alex. III (τὸ Alex. ἀνωθεν τοῦ ὀνόματος Honorio διατέγραμ-
 μένου).

Ἄλλη χειρὶ· V

Πανομοίωτον τοῦ ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου ἴδε ἐν τῷ παρεπιπέτῳ Πίνακι 4.

sublimis. fortis. augustus. et imperator romanorum ὁ Κομνίνος.

† AD Sanctissimum Papam

6*

† Sanctissime papa cum prudentissimorum apocrisiariis nobilissimi Regis francie missa imperio meo littera tuę sanctitatis delata est atque sublecta quę declarabat de predicto prenobilissimo rege francie quia movit cum aliis quoque nobilibus non paucis viris in viam dei propter ultionem sanctorum ecclesiarum et quia detinetur Edessa ab impiis inimicis dei. Cum didicisset igitur imperium nostrum huiusmodi motionem maxime eam gratam habuit velut in utilitatem christianorum futuram et ruinam et disparitionem inimicorum dei
 10 prestoque est imperium nostrum ad omnes bene recipiendum et transitum eis et panegyria, id est venalium copiam, preparare. Veruntamen vult et imperium nostrum ut ipsi quę sunt ad honorem ipsius faciant, sicut fecerunt et prius egressi franci ad in imperatoribus memorabilem avum imperii mei.
 15 Certet igitur ad hoc et tua sanctitas sicut quę tota est dei gratia dei voluntatis. Imperium vero nostrum valde mirabatur quomodo nunc usque non misit apocrisarios ad ipsam tua sanctitas. et de concessis a deo sibi salutibus non scripsit imperio meo. Magnum enim ad eam fidem et affectionem
 20 possidet propter florentem in ea virtutum ornatum. Sancta vero oratio tuę sanctitatis donetur imperio meo. Εἰρηωοο idest vale αἰγιότητα idest sanctissime papa. Missa est ab a Deo custodita civitate mense Augusto Indictione nona †.

7**.

† Sanctissimo et beatissimo Primo et Summo Pontifici Apostolice Sedis et Universali Pape. Ac comuni omnium christianorum Patri et reverendissimo Patri Imperij nostri. Domino

* "Ἐπιτεταί εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 5 ἐν ταῖς κόλλαις 7 καὶ 8. Περὶ δὲ τῶν ὀπισθεν τῆς περγαμηνῆς σηματομαρτῶν ἴδε τὴν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σηματοσίον.

** "Ὀπισθεν ἀναγινώσκονται ταῦτε" Michael Imperator constantinopolitanus ac moderator Romeorum profitetur fidem Catholicam specificè arti-

Gregorio. Michael in Christo deo fidelis Imperator et Moderator Romeorum Ducas Angelus Comninus Paleologus spiritualis filius Magne Sanctitatis vestre, convenientem honorem et reverentiam cum sincera et pura affectione et orationum postulationem. Quoniam missi sunt a Magnitudine 5 vestra ad Imperium nostrum nuntij deo placentis ordinis Minorum, videlicet frater Ieronimus de Esculo, frater Raymondus Beringarius, frater Bonagratia de Sancto Johanne in Perseceto et frater Bonaventura de Mugello, et optulerunt (sic) litteras vestre magne Sanctitatis in quibus cum alijs et de 10 professione fidei quam docet et predicat et confitetur Sancta Ecclesia Romana continebatur, et oportebat in hiis magis responsionem nos convenientem facere. Ecce hoc facit Imperium nostrum. Habet autem professio fidei in dictionibus taliter. Credimus Sanctam Trinitatem, patrem et filium et Spiritum Sanctum, Unum deum omnipotentem totamque in 15 Trinitate deitatem coessentialem et consubstantialem, coeternam et coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis, et maiestatis, creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia que sunt in celo et in terra, visibilia et invisibilia, corporalia et spiritualia. Credimus singulam quainque in Sancta Trinitate personam unum verum deum plenum et perfectum. Credimus ipsum filium dei verbum dei eternaliter natum de patre, consubstantialem coomnipotentem et equalem per omnia Patri in divinitate temporaliter natum de Spiritu Sancto et Maria semper Virgine cum anima rationali, duas habentem natiuitates, unam ex Patre eternam, Alteram ex matre temporalem. Deum verum 20 25

culos fidei et sacramenta ecclesiastica prout Romana ecclesia profitetur et multa alia ut in huiusmodi littera auro bulla sua bullata et quadam alia eiusdem tenoris et date missis domino Gregorio pp. X^o apud Lugdunum plenius continetur. actum in urbe Constantinopolitana in palacio Mense Aprilis 6 indictionis VI^o milleno VII^o centeno LXXXV anno. R. VI.

Bb. 25.

Ἐν δὲ τῷ ἔλατι τῶν δημοσίων σημειωμάτων ταύτης Michael imperator et derator Romeorum profitetur fidem et asserit christianam.

A. 68.

et hominem verum proprium in utraque natura atque perfectum. non adoptivum neque fantasmaticum. set unum et unicum filium dei in duabus et ex duabus, divina scilicet et humana, naturis, set in unius persone singularitate impassibilem et immortalē divinitate, set in humanitate pro nobis et pro salute nostra passum vera carnis passione mortuum et sepultum et descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse a mortuis vera carnis resurrectione, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua resurrexit, et anima ascendisse in celum et sedere ad dexteram patris, inde venturum iudicare vivos et mortuos et redditurum unicuique secundum opera sua sive bona fuerint sive mala. Credimus etiam Spiritum Sanctum plenum et perfectum verumque deum ex patre et filio procedentem coequalem et coessentialē et coomnipotentem et coeternum per omnia patri et filio. Credimus hanc Sanctam Trinitatem non tres deos, set unum deum omnipotentem, eternum, invisibilem et incommutabilem. Credimus Sanctam catholicam et apostolicam unam esse Ecclesiam veram, in qua unum datur baptisma et vera omnium remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem eiusdem carnis, quam nunc gestamus, et vitam eternam. Credimus etiam novi et veteris testamenti. legis ac prophetarum et apostolorum unum esse auctorem deum ac dominum omnipotentem. Hec est vera fides catholica, et hanc super dictis articulis tenet et predicat Sacrosancta Romana Ecclesia. Set et propter diversos errores, a quibusdam ex ignorantia et ab alijs ex malitia introductos dicit et predicat eos qui post baptismum in peccata labuntur non rebaptizandos, set per veram penitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum. Quod si vere penitentes in caritate decesserint, antequam dignis penitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis eorum animas penis purgatorijs, hoc est catharcerij, quemadmodum frater Johannes nobis notificavit post mortem purgari, et ad penas huiusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia missarum scilicet sacrificia. orationes et Elemosinas et alia pietatis officia, que a fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesie instituta. Illorumque animas, qui post sacrum baptismum susceptum nullam omnino macu-

lam incurrerunt. Illas etiam, que post contractam peccati maculam vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exute. prout superius dictum est sunt purgate in celum mox recipi. Illorum autem animas qui in mortali peccato vel cum solo originali decedunt mox in infernum descendere penis tamen 5 disparibus puniendas, eadem Sancta Romana Ecclesia credit et predicat et firmiter asseverat et quod nichilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt reddituri de factis proprijs rationem. Tenet etiam et docet eadem Romana Ecclesia septem esse eccle- 10 siastica Sacramenta. Unum videlicet baptisma de quo dictum est supra. Aliud est Sacramentum confirmationis, quod per manus impositionem episcopi conferunt chrismando renatos. Aliud est penitentie. Aliud est Eucharistia. Aliud est Sacramentum ordinis. Aliud est matrimonij. Aliud est extrema un- 15 ctio que secundum doctrinam beati Jacobi infirmantibus exhibetur. Sacramentum Eucharistie ex Azimo conficit eadem Romana Ecclesia tenens et docens quod in ipso Sacramento panis veré transubstantiatur in corpus et vinum et sanguinem domini nostri Jehesu Christi. De matrimonio vero tenet, quod 20 nec unus vir simul plures uxores. nec una mulier simul habere permittitur plures viros. Soluta vero lege matrimonij per mortem alterutrius coniugum secundas et tertias et de inde nuptias successive licitas esse dicit. si impedimentum canonicum ex causa alia non obsistat. Ipsa quoque Sacrosancta Romana 52 Ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam Catholicam Ecclesiam obtinens, quem se ab ipso domino in beato Petro, apostolorum principe seu vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine veraciter recepisse ac humiliter recognoscit. et sicut pre 30 ceteris tenetur fidei veritatem defendere, Sic et si que de fide suborte fuerint questiones, suo debent iudicio deffiniri, Ad quam potest gravatus quilibet in negocijs ad forum Ecclesiasticum pertinentibus appellare, set et in omnibus causis ad examen Ecclesiasticum spectantibus ad ipsius potest recurri 35 iudicium et eidem omnes Ecclesie sunt subiecte, ipsarumque prelati obedientiam et reverentiam sibi debent. Apud quam sic plenitudo potestatis consistit quod Ecclesias ceteras ad

sollicitudinis partem admittit, quarum multas et patriarchales precipue diversis privilegijs eadem Romana Ecclesia honoravit, sua tamen prerogativa tam in generalibus consilijs, quam in quibuscumque alijs semper salva. Superius scriptam fidei
5 veritatem prout plene lecta est et fideliter exposita. veram sanctam catholicam et orthodoxam fidem esse ipsam cognoscimus et acceptamus et ore et corde confitemur, quod ipsam vere tenet et fideliter docet et predicat Sacrosancta Romana Ecclesia et inviolabiliter observare ipsam professionem et in
10 ipsa omni tempore perseverare, et nullo unquam tempore ab ipsa recedere quoquo modo aut deviare seu discordare promittimus. Primatum quoque eiusdem Sancte Romane Ecclesie sicut in premissis tenore continetur ad ipsius Sancte Ecclesie obedientiam spontanei venientes, confitemur et reco-
15 gnoscimus et acceptamus et sponte suscipimus. Confitemur et acceptamus et promittentes observare. ut superius dictum est. Rogamus magnitudinem vestram ut nostra Ecclesia dicat Sanctum Symbolum, prout dicebat hoc ante Sysma et usque ad hodiernum diem. et quod permaneamus in nostris ritibus quibus utebamur et ante Sysma. qui
20 ritus non sunt contra prescriptam fidem. nec contra divina mandata. nec contra vetus et novum testamentum. nec contra doctrinam Sanctorum generalium Conciliorum et Sanctorum patrum acceptorum per Sancta Concilia, que celebrata
25 sunt spirituali dominatione Ecclesie Romane. Hoc igitur non grave est vestre Sanctitati et non inconsuetum. et nobis nunc difficile propter populi immensam multitudinem. Comisimus super hijs presentibus nuncijs nostris, ut dicta per presentes litteras nostras confiteantur et affirment vice Imperij nostri
30 coram Magna Sanctitate vestra. Presens igitur scriptum de nostra recognitione susceptione acceptatione et professione propria manu nostra Dei gratia Imperiali subscriptione signavimus et Sigillum nostre potentie inferius duximus appendendum.

35 Hec quidem perfecta fuerunt tunc. Quoniam vero cognatus Imperij nostri magnus Logotheta dominus Georgius Acropolitita, ad affirmationem suprascriptorum ex mandato Imperij nostri iuravit in presentia beate memorie illius universalis

pape domini Gregorij decimi et tunc congregati apud Lugdunum Sacrosancti Concilij, que de verbo ad verbum sic se habent. Ego Georgius Acropolita et magnus Logotheta nuncius domini nostri Imperatoris Grecorum Michaelis Duca Angeli Comnini Paleologi, habens ab eodem sufficiens ad infrascripta mandatum, Omne Sysma prorsus abiuro, et subscriptam fidei veritatem prout plene lecta est et fideliter exposita. in nomine dicti domini mei, veram Sanctam, Catholicam et orthodoxam fidem esse cognosco, eam accepto et corde et ore profiteor, ipsamque prout eam veraciter tenet, fideliter docet et predicat Sacrosancta Romana Ecclesia, ipsam inviolabiliter servaturum. nec ab ea ullo unquam tempore recessurum vel quoquo modo derivaturum¹ vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius Sacrosancte Romane Ecclesie prout in premissa serie continetur, ad ipsius Ecclesie obedientiam nomine ipsius et meo spontaneus veniens, pro ipso et pro me fateor, recognosco, accepto ac sponte suscipio et ipsum omnia premissa tam circa fidei veritatem quam circa eiusdem Ecclesie Romane primatum et ipsorum recognitionem acceptationem susceptionem observantiam ac perseverantiam servaturum, prestito in animam ipsius et meam corporaliter iuramento, promitto et confirmo. Sic ipsum et me deus adiuvet et hec sancta Evangelia. Cum sic de verbo ad verbum continens iuramentum iuraverit dictus Magnus Logotheta in presentia dicti illius Sanctissimi et beatissimi universalis pape domini Gregorij decimi et dicti apud Lugdunum Sacrosancti Concilij. et nunc Sanctissimus et beatissimus universalis papa et venerabilis pater nostri Imperij dominus Johannes Vicesimus primus, petiit per venerabiles nuncios suos, videlicet Jacobum Ferentin. Episcopum. et Gaufridum Episcopum Taurin. et fratres, hoc est Raynonum priorem conventus Viterbien. et Salvum Lectorem Lucanum, fratres Ordinis predicatorum, ut affirmet, ratificet per corporale Sacramentum Imperium nostrum ea que dictus Magnus Logotheta iuravit ut sepius dictum est. Imperium nostrum perficiens petitionem Sanctissimi Universalis pape et venerabilis patris Imperij nostri domini Johannis Vicesimi primi conse-

¹ Περὶ *Theiner-Miklosich* καὶ ἐντεῶν καὶ ἡ κατωτέρω *deviaturum*.

quenter suprascriptis iurat sic. Ego Michael in Christo deo fidelis Imperator et Moderator Romeorum Ducas Angelus Comunitus Paleologus. Omne Sysma prorsus abiuro et suprascriptam fidei veritatem prout plene lecta est et fideliter exposita veram. Sanctam Catholicam et orthodoxam fidem esse cognosco eam accepto, et corde et ore profiteor, ipsamque prout eam veraciter tenet, fideliter docet, et predicat Sacrosancta Romana Ecclesia me inviolabiliter servaturum. nec ab ea ullo umquam tempore recessurum vel quoquo modo deviaturum vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius Sacrosancte Romane Ecclesie, prout in premissa serie continetur ad ipsius Ecclesie obedientiam spontaneus veniens fateor. recognosco. accepto ac sponte suscipio et omnia premissa tam circa fidei veritatem, quam circa eiusdem Ecclesie primatum et ipsorum recognitionem acceptionem, susceptionem, obser-



ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΣΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 7 ΛΑΤΙΝΙΚΟΥ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΥ

vantiam ac perseverantiam servaturum, prestito in animam meam corporaliter iuramento. et promitto et confirmo. predictum iuramentum predicti Logothete nostri approbo et ratifico. Sic me deus adiuvet et hec Sancta dei evangelia. Hec autem omnia suprascripta facit Imperium nostrum ad Sanctissimum et beatissimum Summum Pontificem et Venerabilem Patrem nostri Imperii Universalem Papam, dominum Johannem Vicesimum primum et per ipsum ad omnes successores suos, reborans ipsa per proprie manus dei gratia Imperialem Subscriptionem suam et per Sigillum potentie sue. Mensis Aprilis Quinte Indictionis sexto Milleno Septimo centeno. Octua-

gesimo quinto anno. Actum est hoc in Urbe nostra Constantinopol. in Sacro nostro palatio Blachernarum.

† Μιχαὴλ ἐν Χριστῷ τῆ θεῶ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος.

(Ἴδε ἀνωτέρω ἐν σ. 118 πανομοιότυπον τῆς δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων ἐλληνικῆς ὑπογραφῆς τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τῶν τελευταίων στίχων τοῦ λατινικοῦ κειμένου).

8*.

Cum Sanctus dominus meus Imperator et pater Imperij mei transmiserit ad beate memorie Sanctissimum illum Universalem Papam dominum Gregorium decimum litteras Imperij sui de verbo ad verbum sic continentes. Sanctissimo et beatissimo Primo et Summo Pontifici, apostolice sedis et uni-⁵ versali pape et Communi Patri omnium christianorum et universali Imperij nostri Patri. Domino Gregorio. Michael in Christo deo fidelis Imperator et moderator Romeorum Ducas. Angelus. Comninus. Paleologus. Spiritualis filius magne Sancti-¹⁰ tatis vestre convenientem honorem et reverentiam cum sincera et pura affectione et orationum postulationem. Quoniam missi sunt a magnitudine vestra ad Imperium nostrum nun-¹⁵ tij deo placentis ordinis minorum videlicet frater Ieronimus de Esculo. frater Raymundus Biringarius. frater Bonagratia de Sancto Johanne in Perseceto et frater Bonaventura de Mugello. et obtulerunt litteras vestre magne Sanctitatis in quibus cum alijs et de professione fidei quam docet et pre-

* Ὑποθεν χειρὶ τοῦ αἰῶνος· Professio Catholicae fidei facta per Andronicum Imperatorem Romeorum filium Michaelis.

Ἄλλη χειρὶ· Professio Fidei Catholicae ab Andronico Graecorum Imperatore emissa.

CC

26

A. 72

138

Ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ γράμματος τάδε· Michael pater et Andronicus filius Imperatores fatentur et confirmant fidem christianam. Alia est eius tenoris et data sumata

R. X.

dicat et confitetur Sancta ecclesia Romana continebatur et oportebat in hijs magis responsionem convenientem nos facere. Ecce hoc facit Imperium nostrum. Habetur autem professio fidei in dictionibus taliter. Credimus sanctam trinitatem.

5 Patrem et filium et spiritum Sanctum. Unum deum omnipotentem totamque in trinitate deitatem coessentialem et consubstantialem coeternam et coomnipotentem unius voluntatis potestatis et maiestatis creatorem omnium creaturarum. a quo omnia per quem omnia in quo omnia que sunt in celo et in

10 terra visibilia et invisibilia corporalia et spiritualia. Credimus singulam quamque in Sancta Trinitate personam. Unum verum deum plenum et perfectum. Credimus ipsum filium dei verbum dei eternaliter natum de patre consubstantialem coomnipotentem et equalem per omnia patri in divinitate tempo-

15 raliter natum de spiritu sancto et Maria semper Virgine cum anima rationali duas habentem natiuitates. unam ex patre eternam, alteram ex matre temporalem deum verum et hominem verum proprium in utraque natura adque [sic] perfectum non adoptivum neque fantasticum. set unum et unicum

20 filium dei in duabus et ex duabus divina scilicet et humana naturis in unius persone singularitate impassibilem et immortalem divinitate. set in humanitate pro nobis et pro salute nostra passum vera carnis passione mortuum et sepultum et descendisse ad inferos ac tertia die resurrexisse a mortuis vera

25 carnis resurrectione. die quadragesimo post resurrectionem cum carne qua resurrexit et anima ascendisse in celum et sedere ad dexteram patris inde venturum iudicare vivos et mortuos et redditurum unicuique secundum opera sua sive bona fuerint sive mala. Credimus in Spiritum Sanctum. ple-

30 num et perfectum verumque deum ex patre et filio procedentem coequalem et consubstantialem et coomnipotentem et coeternum per omnia patri et filio. Credimus hanc sanctam Trinitatem non tres deos set unicum deum omnipotentem eternum invisibilem et incommutabilem. Credimus sanctam

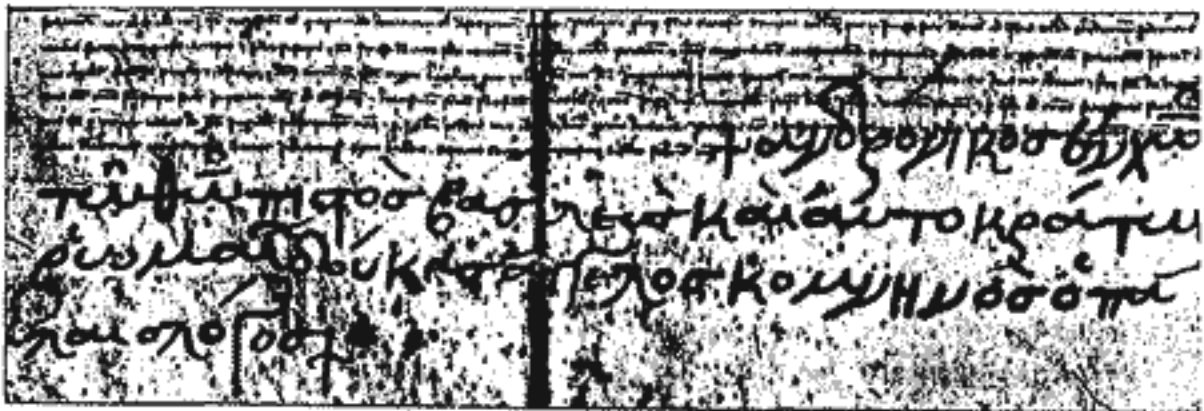
35 catholicam et apostolicam unam esse veram ecclesiam in qua unum datur baptisma et vera omnium remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem carnis huius quam nunc gestamus et vitam eternam. Credimus etiam novi et

veteris testamenti legis ac prophetarum et apostolorum unum esse auctorem deum ac dominum omnipotentem. hec est vera fides catholica et hanc super dictis articulis tenet et predicat Sacrosancta Romana ecclesia. Set propter diversos errores a quibusdam ex ignorantia et ab alijs ex malitia introductos. 5 dicit et predicat eos qui post baptismum in peccata labuntur non rebaptizandos set per veram penitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum. Quod si vere penitentes in caritate decesserint ante quam dignis penitentie fructibus de commissis satisfecerint et ommissis eorum animas penis purgato- 10 rij hoc est catharterij sicut frater Johannes nobis explanavit post mortem purgari et ad penas huiusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia. missarum scilicet sacrificia orationes et helemosinas et alia pietatis officia que a fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueverunt secundum eccle- 15 sie instituta. Illorum autem animus qui post sacrum baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt. illas etiam que post contractum peccati maculam vel in suis manentes corporibus vel eisdem exute prout superius dictum est sunt purgate mox in celum recipi. Illorum autem animas 20 que in mortali peccato vel cum solo originali decedunt mox in infernum descendere penis tamen disparibus puniendas. Eadem Sancta Romana ecclesia credit et firmiter asseverat et quod nichilominus in die Judicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt reddituri de 25 factis propriis rationem. Tenet etiam et docet Sancta eadem Romana ecclesia. septum esse ecclesiastica sacramenta. unum scilicet baptismum de quo dictum est supra. aliud est sacramentum confirmationis quod per manus impositionem episcopi conferunt crismando renatos. aliud est penitentie. aliud 30 est Eucharistia. aliud est sacramentum ordinis. aliud est matrimonij. aliud est extrema unctio, que secundum doctrinam beati Jacobi infirmantibus [sic] exhibetur. Sacramentum eucharistie ex azimo conficit eadem Romana ecclesia tenens et docens quod in ipso sacramento panis vere transubstantiatur 35 in corpus et vinum in sanguinem domini nostri Ihesu Christi. de matrimonio vero tenet quod nec unus vir simul plures uxores nec una mulier simul habere permittitur plures viros.

Soluta vero lege matrimonii per mortem alterutrius coniugum, secundas et tertias et deinde nuptias successive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum ex causa aliqua non obsistat. Ipsa quoque Sacrosancta ecclesia Romana summum et plenum primatum et principatum super universam catholicam ecclesiam obtinet quem se ab ipso domino in beato Petro apostolorum principe seu vertice cuius Romanus pontifex est successor eum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit. Et sicut pre ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si que de fide suborte fuerint questiones suo debent iudicio diffiniri ad quam potest gravatus quilibet in negotiis ad forum ecclesiasticum pertinentibus appellare. Set et in omnibus causis ad examen ecclesiasticum spectantibus ad ipsius potest recurri iudicium et eidem omnes ecclesie sunt subiecte. Ipsarumque prelati obedientiam et reverentiam sibi debent, apud quam sic plenitudo potestatis consistit quod ecclesias ceteras ad sollicitudinis partem admittit, quarum multas et patriarchales precipue diversis privilegiis eadem ecclesia Romana honoravit. Sua tamen prerogativa tam in generalibus concilijs quam in quibuscumque alijs semper salva. Superius scriptam fidei veritatem prout plene lecta est et fideliter exposita, veram sanctam catholicam fidem et orthodoxam esse ipsam cognoscimus et acceptamus et ore ac corde confitemur quod ipsam vere tenet et fideliter docet et predicat Sacrosancta Romana ecclesia et inviolabiliter observare ipsam professionem et in ipsa omni tempore perseverare et nullo unquam tempore ab ipsa discedere quoquo modo aut deviare seu discordare promittimus. Primatum quoque eiusdem Sancte Romane ecclesie sicut in premissis tenore continetur ad ipsius Sancte ecclesie obedientiam, spontanei venientes confitemur et recognoscimus et acceptamus et sponte suscipimus. Confitentes [sic] vere hec et approbantes et acceptantes et promittentes observare, ut superius dictum est Rogamus magnitudinem vestram ut nostra ecclesia dicat Sanctum Symbolum prout dicebat hoc ante Scysma, et usque ad hodiernum diem et quod permaneamus in nostris ritibus quibus utebamus et ante Scysma qui ritus non sunt contra prescriptam fidem nec contra divina mandata, nec contra ve-

tus et novum testamentum. nec contra doctrinam Sanctorum generalium Conciliorum et Sanctorum patrum acceptorum per Sancta Concilia que celebrata sunt spirituali dominatione ecclesie Romane. Hoc igitur non grave est vestre Sanctitati et non inconsuetum et nobis nunc difficile propter immensam 5 multitudinem populi. Commisimus super hijs presentibus nuntijs nostris ut dicta per presentes litteras nostras confiteantur et affirmant vice Imperij nostri coram magna Sanctitate vestra. Presens igitur scriptum de nostra recognitione. susceptione. acceptatione et professione propria manu nostra dei 10 gratia Imperiali subscriptione signavimus et sigillum nostre potentie inferius [sic] appendi fecimus. Et cum ipsa de verbo ad verbum sanctus meus dominus Imperator et pater Imperij mei transmiserit ad dictum illum Sanctissimum universalem papam dominum Gregorium. et Imperium meum sequeus 15 sanctum meum dominum Imperatorem et patrem Imperij mei transmiserit ad eundem Sanctissimum universalem papam litteras suas approbans et acceptans ea que Imperium suum significaverat et approbaverat et confirmaverat que vice Imperij sui iuravit per corporale iuramentum et confirmavit magnus Logotheta coram illo Sanctissimo universali papa domino Gregorio et tunc congregato apud Lugdunum Sacrosancto Concilio. Hunc vero Sanctissimus et beatissimus Universalis papa et communis pater omnium christianorum et venerabilis pater Imperij nostri dominus Johannes Vicesimus 25 primus per venerabiles nuntios suos. videlicet Jacobum Ferentin. Gaufridum Taurinen. Episcopos et fratres scilicet Raynonum Priorem Conventus Viterbien. et Salvum Lectorem Lucanum ordinis predicatorum petijt ut confirmet etiam per corporale iuramentum Imperium nostrum ea que dictus magnus Logotheta iuravit et hoc complevit Sanctus meus dominus Imperator et pater Imperij mei secundum petitionem dicti Sanctissimi universalis pape et venerabilis patris Imperij nostri domini Johannis Vicesimi primi et roboravit ipsa per corporale iuramentum. Imperium meum per omnia sequeus 30 Sanctum meum dominum Imperatorem et patrem Imperij mei consequenter suprascripta sicut [sic] iurat. Ego Andronicus in Christo deo fidelis. Imperator Constantinopolita-

nus semper Augustus et Moderator Romeorum et omnium subiectarum gentium Imperio Roman. Ducas. Angelus. Comninus. Paleologus. omne Scysma prorsus abiuro et superscriptam fidei veritatem prout plene lecta est et fideliter exposita, veram, sanctam, catholicam, et orthodoxam fidem esse cognosco, eam accepto, et corde et ore profiteor, ipsamque prout eam veraciter tenet, fideliter docet et predicat. Sacrosancta Romana ecclesia me inviolabiliter servaturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum vel quoquo modo deviatorum vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius Sacrosancte Romane ecclesie prout in premissa serie continetur ad ipsius ecclesie obedientiam spontaneus veniens fateor, recognosco, accepto, et sponte suscipio et omnia premissa tancirca fidei veritatem quam circa eiusdem ecclesie primatum, et ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem



ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ Α' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΣΤΙΧΩΝ ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 8 ΛΑΤΙΝΙΚΟΥ ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΥ

observantiam ac perseverantiam servaturum prestito in anima mea corporaliter iuramento promitto et confirmo, et dictum iuramentum predicti magni Logothete prout in littera Sancti mei domini Imperatoris et patris Imperij mei continetur approbo et ratifico. Sic deus me adiuvet et hec sancta dei evangelia. Hec autem omnia superscripta facit Imperium nostrum ad Sanctissimum et beatissimum summum pontificem et venerabilem patrem Imperij mei universalem Papam dominum Johannem Vicesimum primum et per ipsum ad omnes successores suos roborans ipsa per proprie manus dei gratia Im-

perialem subscriptionem meam et per sigillum potentie mee ad certitudinem perpetuo duratura. Presens autem Sacramentale actum est in felici urbe nostra Constantinopolitana in nostro sacro Palatio Blakernarum mense Aprilis Quinte Indictionis. Sexto Milleso. Septimo centeno octuagesimo Quinto 5 feliciter amen.*

† Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αυτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος.

Ἴδε ἀνωτέρω ἐν σ. 124 πανομοιότυπον τῆς δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων ἐν τέλει τοῦ χρυσοβούλλου ἐλληνικῆς ὑπογραφῆς τοῦ αυτοκράτορος μετὰ τῶν τελευταίων στίχων τοῦ λατινικοῦ κειμένου.

9*.

Sanctissimo et beatissimo summo pontifici apostolici sedis Veteris Rome, reverentissimo et dignissimo pape domino J[oanni], domino et patri imperii nostri, Andronicus, in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romeorum, Paleologus, debitam inclinationem cum reverentia et devotione sincera. Religiosus frater dominus Benedictus de Cumis, de reverendo Ordine patrum Predicatorum, sacre theologie magister, ad nos nupér pervenit, et licet reverendas litteras Vestre Paternitatis non aportaverit, ad imperium nostrum, nichilominus ex litteris vestris, transmissis karissimo filio imperii 10 nostri marchioni Montisferrati, ex tenore ipsarum cognovimus et percepimus illud quod V[estra] S[anctitas] ammonerat et persuadebat nobis dici. Et etiam dictus frater dominus Benedictus collacionem similiter nobiscum habuit et exposuit illa omnia que commissa fuerant sibi dicere et exponere imperio nostro. Quem quidem fratrem gratanter recepimus ut nuntium transmissum etiam de voluntate et mandato S[an-

* Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου, ἐκδομένον μετὰ τῶν ἐτῶν 1328 καὶ 1341, καθ' ἃ ἔργα, (περιλαμβάνεται ἐν φ. 90^α τοῦ λατινικοῦ κώδικος 635 τῆς συλλογῆς Daruy ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ Παρισίων, καὶ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρρίκου Ομοσιῆ ἐν τῇ Bibliothéque de l'École des Chartes Τόμ. LXVII (1906) σ. 587.

ctitatis] V[est]re], et verba per eum exposita nobis audivimus et intelleximus, et quia ipsum fratrem dominum Benedictum, hominem bene morigeratum, vidimus et perpendimus, ad Deum reverentiam habentem et ipsum timentem, confidenter
 5 cum ipso collationem habuimus latius et cum consueta nobis veritate aperte sibi exposuimus super intimatis nobis verbis per eum nostras responsiones, quas confidimus quod appor-
 tabit et dicet in conspectu Vestre Paternitatis, et quod ipsas recipietis secundum magnam et excelsam vestram discretio-
 10 nem, et quod vos, si placet, habetis V[est]re] S[an]ctitatis] re-
 commendatos, quia cum cognoscamus diligenter quantum sit nostrum debitum reverentiam omnimodam offere S[an]ctitatis] V[est]re] parati sumus et erimus debitum honorem attribuere semper Vestre Paternitati.

(Ἐπεται ἐν τῷ προσκεῖτῳ τεύχει τὸ τέλος)

